

Cserei Mihály történeti adomái és apoftegmái.

Nagyajtai Cserei Mihálynak egy eddigelé ismeretlen művét kívánom bemutatni. Nem önálló mű, csak írott széljegyzetek, olvasás közben odavetett széljegyzetei Csereinek egy latin-nyelvű könyvben. De a sok alkalmi megjegyzés annyira bőbeszédű s annyira egységes tartalmu, hogy csak össze kell szedni őket s kész a mű. Csak cím kell neki: „Cserei Mihály történeti adomái és apoftegmái“. A könyv a helyi unitárius kollégium tulajdona: Plutarchus Moraliáinak Xylandertől készített latin fordítása. Egy sok viszontagságon átment, táblája-vesztett, elől-hátul csonka könyv. Valaha a Cserei Mihályé volt. A Suki családtól kerülhetett több más könyvvel együtt a kollégium birtokába. Kanyaró Ferenc és Szádeczky Lajos ebből a hagyatékból közöltek értékes dolgokat Csereitől. Ez a könyv is a Kanyaró kezéből várta a nyilvánosság elé kerülést, de mikor szegény feje megzavarodott, a könyvet úgy szedtük össze Varga Bélával a sok széttépett és szétszórt irománya közül, nem éppen a könyvespolcra. Akkor csonkulhatott meg. A Cserei Mihály jellegzetes betűit azonnal fölismertem benne s még a háború előtt kiírtam belőle az összes széljegyzeteket. A közlésnek azonban a világháború útját állta. Később meg egészen megfeledkeztem róla. Mikor azonban a Janus Pannonius fordításában olvastam Plutarchus Apoftegmáit (Plutarchusnak magyar ember, Janus Pannonius, az első latin fordítója), eszembe jutott a Cserei plutarchusa is. Az akkori könyvtárnok azonban nem tudta a kezembe adni, pedig jól emlékeztem, hogy a kiírt jegyzeteket is a könyvben hagytam volt. Nehány évvel ezelőtt a könyvtár átadásánál nagy öröömre ez a könyv is előkerült, kiírt jegyzeteimmel együtt, csak az elejéről kallódott el azóta még egy lap.

A széljegyzeteket abban a sorrendben adom, ahogy a könyvben egymásra következnek. A tárgyi csoportosítás áttekinthetőbb volna, de mintha így inkább meg lehetne találni bennük Csereit. Nem írtam ki a diákos firkálgatásnál nem sokkal többet érő, néhol szinte gyerekes naivságu fölkiáltásokat: *Verissime dictum! Memorabilis observatio! Laudabile factum! Optime!* Ilyenkor Cserei a szöveget is aláhúzza, közismert latin szálló igékkel, barát-epigrammákkal körülűzdeli. Más-hol történeti olvasmányaiából, Liviusból s egyébünnen idézget, vagy naivul a bibliából szedi történeti adatait és bizonyítékait: *Janus bifrons fuit Patriarcha Noe. Bifrons autem dicebatur, quia et ante tempus diluvii multis seculis vixit et post diluvium 350 annis.* (563. l.). Ezekben semmi újat és eredetit nem mond, értéktelenek. Valamivel több érdeklődésre számíthatnának a hazabeszélő öreges zsémbelődések. Hogy az álbarátok áskálódnak, *in meo exemplo expertus sum saepissime.*

(242. l.). *Tales homines nostris temporibus rarissime inveniuntur* (valóban jó emberek) *in Transsylvania.* (417. l.). Az asszonyoknak is kijut a jóból: *Nostris temporibus talis taciturnitas non invenitur in mulieribus.* (519. l.). *Utinam feminae hoc observarent, sed plurimae contrarium faciunt nostris temporibus.* (432. l.). Állandó kísérezene aztán az öreg Csereinél egy-egy alkalmi nekifohászokodás, e hosszúra nyult földi világgal való leszámolás: *Optimus est homini vere christiano plenam fiduciam habere de remissione hominum peccatorum et ex misericordia divina ob meritum Salvatoris D. Jesu Christi se salutem aeternam obtinere. Homini autem reprobato certe melius est aut nunquam nasci, aut quam citius, adhuc in pueritia vel juventute mori, quam in mundo usque ad ultimam senectutem vivere, peccata sua quotidie augere et post mortem majores cruciatus in Inferno sentire, nam pro multitudine peccatorum multiplicabuntur supplicia.* (292. l.). *Quem dii diligunt, adolescens moritur.* (300. l.).

Páratlanul értékesek és életet lehellők azonban a kortársairól följegyzett jóízű apróságok, talpraesett megjegyzések, szellemes kiszólások. Ha az eseményeknek hangulata, ha a történelemnek levegője, ha a kornak lelke van: hát ezekben, az effélékben van. Azt a bizonyos nemzeti lelket, melyet olyan nagyra becsülünk, ezekben lehet leghamarabb és legjellemzőbben megtalálni. Ezért nem élt hiába Cserei Mihály. A közlésben szigoruan ragaszkodunk a szerző eredeti helyesírásához. Nagy kár, hogy ez az elv történetíróink között még nem lett kötelező.

1. Az oloszoknak az a Proverbiumok, Addig le ne vetkezzék az Ember, a migh le nem kel fekünni. Azt teszi ez a mondás. A kinek esze vagy on, maga jóságát, külső belső jovait nem agia másnak megh a gyermekeinek is directioja alá, migh életben vagy on, ne hogy más parancsolljon neki s adva adjanak valamit intertentiojára, sokan keservesen megh érzettek Jcszagokot s egyeb Bonumokot gyermekek kezire bocsátották s azok mellett vonták megh magokot, hogy már csendességben élhetnének, s olljan boldogtalanságra s szenvedésre jutottanak vénségekben, hogj egy jo izű falatot vagj italt is nehezen kaptanak gyermekektől, s keservesen siratták megh hogj a directiet kezektől ki botsátották. — Csak az en időmben is tudok illyen példákot, többi között példa mostani Feleségem Apja, az szegeny öregh Szeki István Petken. Igy jára Bartha Márton is Szaraz Ajtán. Vive vale laetus, tibi Dii dent prospera multa. (Számozatlan levél.)

2. Dum Cameralis Commissio prima vice in Transsylvaniam intravit in Anno 1698, aliquis talem Pasquillum fecit:

Gubernator Banfi potes iam dormire,

Adest Commissio, vult te sublevare.

Cancellarius Bethlen, noli iam scribere,

Adest Commissio, plura vult scribere.

Thesaurarius noli iam rapere,

Adest Commissio, non vult permittere.

Commissariatus si erit Computus,

Adest Commissio, manebit vacuus. (Számozatlan levél.)

3. Mikor ez a Cameralis Commissio ki jöt, a melynek Praesesse volt Baro Thavonath, az Idvezült Thesaurarius ur Groff Apor István Uram engemet, mint az officium Secretariussat küldöt elejekben Kolozsvárig,

Onnan kisírtém be Fejervárra, azt mondja nekem, mikor Thordán megh szállottunk, Baro Thavonath ur Deakul, Ego a quo tempore Transylvaniam intravi, de Dominatione vestra Perillustri multa audivi et bona et mala sed mihi plura mala quam bona, Azt feleltem neki én is Deakul, Facile credo Illustrissime Domine quia boni de me bona, et mali mala loquuntur, et quia ubique gentium multo plures Homines sunt mali quam boni, non est mirum, si Illustritas vestra de me plura mala audivit quam bona. Ugy convincáladék az en replicámmal a nagy okos uri Ember, hogy többet nem szolhata, sőt a mig Erdéljben lakot, engemet nagy becsülettel tractalt, (Számzatlan levél.)

4. Romában volt egy Cornificius Poeta, ki noha szegény állapottal volt, de jámbor életű, jó erkölcsű Ember volt. Ezzel penig találkozáván az uczán egy gazdag kevelj Romai Senator, azt mongia neki, Mond meg nekem ha valaha életedben értél-e egy jó napot, mert miolta ismerlek mindenkor szegény voltál, azt feleli a Poeta, nem tudom én, ha az én boldogságom nagyob e, vagj a te boldogtalanságod. A Senator viszontag mond neki, Hogi mondhatod magadot boldognak, engemet boldogtalannak, holot sokszor a sincsen a mit egjél, és a mint rá emlékezem, vagjon tizenöt esztendeje, miolta ezt a rongios palástot viseled, nekem penig annyi gazdagságom vagion, hogi a mi az en Házam szükségire bővön kívántatnek is, azon feljül is volna annyi, hogj magadnak s minden nemzetségednek táplálására is elegendő volna. Arra azt feleli a Poeta, Az en boldogságom nem abban ál, hogj sok pénzem volna, hanem abban, hogj a mim vagion, azzal meg elegendem, a te boldogtalanságod sem abban ál, hogj szegény volnál, hanem abban, hogy többre vágiakodol és hogj én szegény állapottal vagiok, nem csuda, mert soha szánt szándékkal nem hazudtam, hogh te gazdag vagi, attol vagion, mert talám telljes életedben egiczer is igazat nem mondottál, Azonban vagion nekem testvér Hugom, a ki az ő jó erkölesiért, szép tudományáért az egész Oloszországban nagy dicsirettel emlegettetik, neked vagion egy tisztátalan Feleség, a ki feslet éltiért az egész Roma városában lako Emberektől gyaláztatik, már tegedet tesznek Itilő Bironak, avagj nem job e szegény állapotban elni s szép hirben lenni mindenek előtt, vagj olljan nagj gazdagságot birni mint te, s minden Emberek előtt gyaláztatban lenni. Ez a Historia le vagion téve in Horologio Principum de vita Marci Aurelii Imperatoris. (Számzatlan levél.)

5. Akar melj nagj elmejű jóságú, bátor vitéz Férfi legien, de ha Hazug, senki nem aestimálja, utálya, aversálja. Akar meli szép okos, jó gazda Asszony legien valaki, de ha vagi kurva, vagi mérges, nyelves, haragos, már minden becsületit megh mocskolta, egy igaz Férfi természetű Ember is ne kíványon olljan Feleséget magának. (19. l.)

6. Georgius Banffi Gubernator Transsylvanicae magni Animi et prudentiae vir Cibinii moriturus dicebat ad Baronem Stephanum Haller, Ego jam morior et directio Transsylvanicae ad te veniet, caute ergo et circumspecte te gerere debes, nam saepius ego dum me alii dormientem putabant, non dormivi, sed somnium simulando multa negotia mihi obventura et mihi et Regno nocitura, quasi dormirem, declinavi, hoc et tibi suadeo, ne quidquam temere agas, sed pendentis dissimulatione aliqua tractes, aliqua praetereas. (49. l.)

7. Quaecunque scripsit Homerus de Trojano Bello, omnia sunt Fabulosa, vera autem et genuina Historia est quam Dycytis Cretensis scripsit qui praesens fuit usque ad finem illius Belli, et absque omni fuce et adulatione res gestas a Graecis et Trojanis in rei veritate descripsit Lingua Graecana

quam post multa saecula in linguam Latinam transtulerunt, ego autem in *Linguam Hungaricam de verbo ad verbum transtuli.* (69. l.)*

8. Fabula, költöt dolog. Historia, meg löt dolog. Comedia, kedves, nevet-séges dolog. Tragoedia, szomorú, keserves dolog. Epigramma, másokat dicsirő versek, rövid versek. Elegia, szomorú dolgokrol való versek. Epicedium, Halotakrol való versek. Epicenium, Lakadalmi versek. (150. l.)

9. Nullum tam atrox flagitium est, quam dum aliquis crudeliter et perfide agit, tamen se probe se agere simulat. Sic faciunt illi, qui verae Religionis cultores carceribus, torturis, flammis, morte cogunt ad Apostasiam, et tamen dicunt se pro aeterna illorum salute obtinenda laborare. (178. l.)

10. Sigmond Császár s egjszersmind magiar kiralit mikor egi hizelkedő udvari Szolgája felette vak dicsirettel magasztalna, a Császár pofon csapja, mongja a Császárnak, Cur me coedis (!) Imperator, azt feleli a Császár, Cur me mordes Adulator. (179. l.)

11. Sigismund Imperator Adulatori ipsum supra modum laudanti colaphum impegit, quaerenti cur me coedis Imperator, respondit Cur me mordes Adulator, utinam hujus praelari Imperatoris exemplum imitentur Reges Principes et magnates, neque semet ipsos Adulatoribus devorandos permitterent, Sicut Actaeoni contigit, qui a propriis canibus, quos delicate alebat dilaceratus est. (185. l.)

12. Condimentum animi sunt salubria dicta et praecepta. Facundus Comes in via est loco vehiculi. (181. l.)

13. Mathias Rex Hungariae gloriosissimus, cum ad illum venisset Legatus Republicae Venetiarum quidam Episcopus, clam Regi sugillavit ex Procerebus Hungaris quosdam proditores esse, Rex tacuit, tandem in publicis Comitibus Regni Rex ad Episcopum conversus dixit, Vestra Reverendissima Dominatio saepius mihi dixit, aliquos Procerebus Rebellionem contra me facere, hic sunt Regni omnes Procerebus, quocirca significet mihi, qui sunt illi, ut pro merito illos iuxta leges Regni punire possem, et certe condignam poenam non effugient. Episcopus taliter confusus et in mendacio manifesto deprehensus obmutuit, quem Rex verbis graviter corripuit et a se dimisit. (183. l.)

14. Antigonus kiralt mikor egi hizelkedő Ember a fenyes naphoz hasonlitaná, azt feleli a király, ellenkezőt tapasztal, a ki az én huddó edényemet szokta ki vinni. (189. l.)

15. Afflictis non debemus exprobrare illa per quae in calamitatem incidit, hoc enim esset non consolare illum, sed magis contristare et irritare, sed verbis lenibus et consolatoriis aegram ejus animam demulgere, Divinam ipsi providentiam et misericordiam inculcare ut in sua angustia et calamitate Divinum auxilium impleret et se in omni tribulatione Divinae voluntati humillime subiciat et ex omnibus malis liberationem assiduis precibus et vera poenitentia expectet: Haec est vera consolatio ab Amico vero Amico afflictio dextra adhibenda. Qui aliter agit et illum sua culpa vel negligentia in calamitatem cecidisse objicit, non Amicus sed superbus insultator merito vocatur. (212. l.)

16. Maximilian Császárt egi hizelkedő Ember el áltatta, hogj a Császár Familiáját a Noe Bárkájáig fel viszi, meg örül a Császár s mind azzal az

* Eddigélé ismeretlen s valószínűleg örökre elkallódott műve Csereinek.

Emberrel tanácskozik, a császár miniszterei nem merik a Császárt meginteni, hogy ne higien annak a hizelkedő Embernek, a Császárnak volt egy okos tréfás Szakácsa, audientiát kéret a Császártól s azt mongia, eddig urannak tartottalak, szolgád voltam, de a mint hallom a Familiádót Noe Bárkájából akarod ki hozni, Noenak három Fiai voltak, ha egyik Fiáról hozod le Familiádót, én is a másik Fiáról le hozhatom az én Familiámot, es így mindketten egymásnak Attjafiai vagjunk, tovább nem szolgálván, a Császár meg pirulván arczul, a tűzben hányva minden írásait, melyeket a maga Familiájáról készítet volt, a szakácsot gazdagon meg ajándékozza s Fő konyhamesternek teszi. (215. l.)

17. Seneca dicit, Nunquam ego Populo placere volui, nam quae populo placent, ego non probo, quae ego volo, populus non probat. (226. l.)

18. Jesuitae et Monachi sunt humiles absque despectu, obediens sine effectu, Devoti sine affectu, Pauperes sine defectu. (233. l.)
effectu, Devoti sine affectu, pauperes sine defectu. (233. l.)

19. A Fortuna Homines non diriguntur sed a Divina Providentia et Deus solet Hominum cogitationes, intentiones pro sua sapientia saepe contra omnem humanam opinionem et expectationem confundere et evertere, nihil enim in terra, quam quod Deus decrevit in coelo fieri. (261. l.)

20. Est quidem triste Parentibus mortuorum Filiorum interitum lugere, sed certe millies tristius et lugubrius est cum Parens superstitem Filiorum et Filiarum miserabilem statum lugere debet, prout mihi in mea senectute contigit, avertat Deus misericors, ne alii in talem sortem incidant, prout ego. (268. l.)

21. Rex Aegypti Sesostrius quatuor Reges captivos currui suo tanquam Equos applicuit et ipse in curru sedens illi trahebant currum, unus illorum saepius retro aspiciebat, dicenti autem Regi quare toties respiceret dixit, Intuens rotae volubilitatem, ubi quae fuerant summa jam fiunt infima, cogito de nostra Fortuna, qui Reges existentes, eo devenimus, ut currum tanquam jumenta trahere cogamur: Sesostrius statim curru descendit, et Reges captivos amplexus, illos cum multis muneribus liberos dimisit, Provinciasque illis ablatas restituit. (271. l.)

22. In tota Scriptura Sacra unum solum modo exemplum habemus continuae foelicitatis per totam vitam, is fuit Jabes ex tribu Juda I. Cronico. cap. 4. 10. praeter hunc a condito mundo nullus unquam fuit, qui perpetuo tranquillam et ab omni malo, dolore, vicissitudine immunem vitam habuisset, credo neque erit usque ad finem mundi. (272. l.)

23. Marcus Lucius Romai Senator követségbe küldetik Africában, kedves Feleségit magával el viszi, az utban a tolvajok el fogják, magát a Gályára adják, a Feleségit Galliában egy gazdag kereskedő Ember meg veszi, tiz esztendeig a nagy Fejedelmi Ember ot nyomorog a gálya vonásban, el szököt nyavalyas, Galliában megien, ot az Feleségire rá talál, meg érti az a kereskedő Ember dolgokat, mingiárt Lakadalmat készítet és a Rab Feleségit neki ajándékozza, mikor nagi örömben volnának a Lakadalmi Asztalnál egymás mellett ülvén, az uczán ket Iffiácskak játékot inditván nyilakkal czélhoz lövöldöznek, a Lakadalmas Ház ablakja nyitva leven, mind a két nyil be megjen az ablakon, csudálatoson egyik nyil a szegény Luciusnak szivit, a más nyil a Felesége szivit meg sebesitven, mind a ketten meg halanak szomorú példával, a mint iratik in Theatro majore mundi. Csak illjen szokot lenni a Világi szerencse. (276—7. l.)

24. Ego certe libenter aliis darem locum in hoc mundo mihi summe exoso et mihi semper infesto, si per me stare, interim fiat in omnibus

sancta Dei voluntas et de tempore mortis meae benignissima ejus determinatio. *Anno aetatis meae 76. Anno moderno 1743.* (283. l.)

25. Quid juvat bona quam maxime amplificare et mala summopere extenuare, verum bona debemus moderate ferre et mala cum humili patientia tolerare, et tam in bonis nobis obvientibus, quam malis nos prementibus Divinae voluntati nos submittere. Haec est solida consolatio in omni angustia et adversitate. (286. l.)

26. Optimum est homini vere Christiano plenam fiduciam habere de remissione suorum peccatorum et ex misericordia Divina ob meritum Salvatoris D. Jesu Christi se salutem aeternam obtinere. Homini autem reprobato certe melius est aut nunquam nasci aut quam citius adhuc in pueritia vel juventute mori, quam in mundo usque ad ultimam senectutem vivere, peccata sua quotidie augere et post mortem majores cruciatus in Inferno sentire nam pro multitudine peccatorum multiplicabuntur supplicia. Hoc sensu verum dixit Silenus coram Rege Mida. (292. l.)

27. Facilius est homini in adversis rebus et calamitatibus consilium dare quam pati. — Plurimi fortes sunt in consilio dando, sed cum ipsi quoque incidunt in adversa, sunt inbecilles in patiendi. (295. l.)

28. Nem élet a mienk, mellejt annak hivunk
S a mellejt annyira féltünk s takargatunk,
Hanem sok időkig kinozo Halálunk,
Lelkünket epesztő kegyetlen Hohérunk.

Nincsen ez világon olljan nagy magos ház,
Hova nyomoruság egjenesen nem mász,
Kővárak s országod Ezer legjen s meg száz,
Bizony annál töb bút életedben te lác.

Ne várj nyugodalmat azért ez világban
Bujdosás völgye ez, forgasz is sok gondban,
Hanem mikor meg halsz, tested koporsóban
Meg nyughatik s Lelked boldog menyországban.

Cserej Mihály írta utolsó vénségiben
Boldogtalan életinek 79-dik Esztendejiben. (300. l.)

29. O quam multis bonum fuisset vel in pueritia, vel in juventute mori, quam ad senectutem pervenire et horrendis miseriis invisí. Magnus Dominus in Transylvania Dionisius Banfi in senectute carnificis manu delatus est Szomosujvarim.(!) Alter magnus Dominus Paulus Beldi in senectute in exilio Constantinopoli mortuus et sepultus est, uxor ejus ad mortem usque in carcere detenta, Filii per quator Annos incaptivati. Magnus Dominus Nicolaus Bethlen in senectute arestatus Viennam translatur, ibique in captivitate mortuus. Mille talia exempla tristissima sunt ubique terrarum prouti ex Historia quis vult legere potest. Longa vita longa miseria, vera est antiquorum philosophorum sententia Quem dii diligunt, Adolescens moritur. Utinam et ego mortuus fuisset in mea juventute. (301. l.)

30. Tempore Ptolemaei Regis Aegypti quidam Philosophus Hegesias tanta facundia disserebat de miseria huius vitae, ut multi palam semet occidebant, quo citius e vita hac emigrarent, ideirco Rex sub poena mortis inhi-
buit Philosopho, ne amplius attentaret de illa materia discurrere, et certe

credo nisi Divina Lex obstaret, plurimi invenirentur qui vitam propriam quocunque modo abrumperent nostris etiam temporibus. (303. l.)

31. Silentium quoque aliquando nocet, itaque observanda est illa Regula: oportune tacere non minoris est prudentiae, quam oportune loqui. (310. l.)

32. Festinare nocet nocet et cunctatio saepe,
Tempore quoque quo qui facit ille sapit. (Uo.)

33. Sarosi János ur, mikor a kolykában kinlodot sodrot kívánt kaszás Level, a hires Doctor Köleseri Sámuel leven mellette, meg engedte, hogj olljant főzzenek s maga előtt et Sarosi János azon étel(ből), de nem engedte, hogj annyit egjék az menyit a beteg ur akart volna. (322. l.)

34. Nekem egj hires Doctor azt jóvallotta, a Bort ne elegyitsem meg vízzel, hanem ebéden és vacsorán elsőben igyam egj pohár vizet, azután mind Bort, hanem utolyára, mikor fel akarok Asztaltol kelni, ujobban igjam egj pohár vizet. Ugjan azon Doctor, mikor Hagjmázban fekütem fővt(!) sos káposztát kívántam, meg engedte hogj maga előtt egj keveset egjem, azt mondvan, a beteg Ember a mit kíván meg kel engedni a Doctor praesentiájában egjék keveset, mert ha meg nem engedi, a beteg Ember a Doctor hire nélkül annyit eszik az ollian kívánt étekben, hogi igen megárthat nekie. (323. l.)

35. Quod sapit nutrit, est axioma Medicorum. — Corpus impurum quo delicatius nutritur eo difficilius sanatur, dicebat Coronensis excellens Medicus Lucas Zeuler. (331. l.)

36. Livia Augusti Imperatoris Uxor solebat dicere se cum marito suo optime convenire, exquisita nempe pudicitia, marito in omnibus obtemperando, de mariti actionibus nunquam inquirendo et quaedam mariti vitia in silentio dissimulando. Si hodiernae uxores similiter facerent, placidam cum maritis vitam continuare possent. (333. l.)

37. Szent Agoston Doctor Anyának Monicának igen haragos kemény Férje, mégh is csendességben éltek, a szomszégja jámbor szelid Ember volt, a Feleségivel háborán élt, giakran meg is verte a Feleségit, egiczer oda megjen a szomszéd aszszony Monicához s mongia neki, mitől vagjon, a te Férjed haragos Ember, ugjan csak jól alkusztoz egiüt, nem veszekedtek, az én Férjem ugj teczik jámbor csendes Ember, még is csak veszekedünk, mongia neki Monica, mikor az én Férjem haragoskodik, nekem egi kis kövecském vagjon, azt mingiárt a szájamba teszem s addig ki nem veszem, mig az én Férjem haragja el mulik. A szomszéd Aszszonya azon kéri, agja neki oda azt a követ, had próbálja meg, ha olljan nagi ereje vagion, oda agja de ugj hogj vissza hozza. El megjen a szomszéd Aszszony, zugalodik a Férje ellen s hogj láttja az ura haragra indult, a kövecskét maga szájába teszi, az ura meg csendesedik, ugj veszi ki a szájából a kövecskét, ezt egy nehányszor meg próbálta, haza viszi Monicának a kövecskét s meg mongia neki nagi hasznat tapasztalta, azon kéri hogj szerezzon neki is olljan kövecskét, nagi summa pénzzel is meg veszi, mongja neki Monica, ilyen kövecskét eleget találsz a patakban, nem a kövecskében vagjon ollyan erő, hanem ne nyelveskegjél az Férjedel, magadra ne haragicsad, mikor meg haragszik ne szoly semmit mig magátol meg csendesedik, mert én igj szoktam czelekedni. (336. l.)

38. Esset quidem bonum ut Vir quam Religionem profitetur, ex eadem Religione uxorem acciperet, si vero alterius Religionis uxorem ducit, non potest violenter uxorem ad Religionem sui mariti amplectendam cogere Deus enim voluntarios sui cultores diligit. (337. l.)

39. Ex Collegio Enyediensi duo Studiosi stabant in porta Collegii, quaedam Femina formosa ibat in platea, unus studiosus dicit ad alterum, Frater euperem hanc, Foemina conversa dixit, Cupis sed non capis, Studiosus respondit, Si non capio, tamen aspicio. Femina iterum reposuit, Quid valet aspectus si non conceditur usus. (340. l.)

40. Mostoha Apák jok voltak eleitől fogva, Jo mostoha Apja volt az öreg Bethlen János Pekri Lőrincznek, Kornis Gáspár Idősbik Gyulafi Lászlónak, Kornis István Iffiab Gyulafi Lászlónak, Kálnoki Farkas Nemes Thamásnak, Apor Istvan Korda Sigmondnak, Az ösém Cserei János Maurer Mihálynak, Iffiab D.... László Jako Andrásnak, Boér Gábor Seckeli (?) Eleknek. Ezeket én mind ismertem, de soha életemben csak egj jo mostoha Anyát se nem ismertem se nem hallottam. (349. l.)

41. Világ teremптésitől fogva nem volt olljan vendégség s Lakadalom, a hol olljan vendégek lettek volna, mint a Cana Galileai Lakadalomban, mert ot jelen volt az Istennek egj szülöt Fia az Ur Jesus Christus, jelen volt az ő Szent Anya a Boldogságos Szűz Maria. (353. l.)

42. Multis Deus Multa dedit, nemini satis. In meo Hospitio Ita erat scriptum in pariete in Civitate Coronensi in platea Nagj ueza vocata. (367. l.)

43. In Civitate Claudiopolitana in multis domibus ad Januam haec sunt scripta: Sumptus ne superet censum. Memorabilis certe et observanda sententia. (367. l.)

44. O! Domine Deus qui etiam extra veram tui cognitionem positos Homines tam miraculose et clementer conservasti, nobis quoque quamvis peccatoribus sed in tua vera cognitione et Religione constitutis clementissime misereri dignare et e periculis tam corporalibus quam maxime spiritualibus liberare et salvare propter unigenitum Filium et eius meritum non dedignare. (375. l.)

45. Mikor Szegény Báthori Gábor Fejedelmet hintoban ülven Váradon meg öltek s köntösit le huzvan, egj Ingben Lábravaloban holt testit a Körös viziben vetették, a Fejedelem vislája a vizben be menván, huzni kezdette a Testet, de nem birván a Holt test ki hozatalával, a mezőről jöven haza nemeli napszámosa, meg lattjak a visla mit akarna s ugj vonnyák ki a Holt testet a vizből, hirt adván a Városban, ugj viszik be temetni. (377. l.)

46. Illi omnes sunt superstitiosi, qui praeter precem de Cultu Divino a Deo sapienter ordinatam et in Scriptura Sacra revelatam ex humana traditione et inventione Deum colere volunt, ita faciunt Romani Catholici, talis autem cultus displicet summopere Deo, aperte dixit Dominus noster Jesus Christus. (382. l.)

47. Minden nyomoruság ezen a Világon a Sz. Isten akarattjából es rendeletiből szál az Emberekre a Melljel az igaz itiletű Isten a hitetleneket a bünert bünteti, a maga hiveit penig mint edes Atya ostorozza, hogj a világgal egiüt el ne veszzenek, hanem Istenhez terjenek s igaz poenitentiát tarcsanak, es minden ellenkező dolgokat, szenvedéseket azoknak Lelki jóvokra s idvességekre forditya. A nyomoruság azért köz mind a Hitetlenekkel mind az Hivekkel, sőt gjakrabban az Istenfélő Emberek sonyorgatának (!) az Istentől, mind az által nagi külömbseg vagion a hitetlenek es Hivek szenvedései között, mert a gonosz életű Emberek a nyomoruság alatt Isten ellen zugalodnak, átkozodnak s mentől inkább bünteti Isten a bünert őket, annal vakmerőbben buborekolnak a gonosszágban, Istenhez valo meg teresről ingien nem is gondolkodnak, hanem mind holtig a gonosszágban éléb mennek, mind addig mig holtok után világi nyomoruságok után az örökkétarto kinra a Pokolban taszitatnak. Az Istenfélő Ember, ha tellyes

életiben nyomoruságban szegénységben él is békességes tűréssel szenved, Isten ellen nem zugolodik, sőt hálát ad az őtet Atyai vesszszóvel sujtolo Isteninek, el hiven azt, világi szenvedése után az örökke valo boldogsagban s nyugodalomban vitetik. Ezzel vigasztallja magát. (387. l)

48. Nagj Sándorhoz, mikor a Scythák követeket küldöttek volna, azt mongia neki egiik követ: Ha az Istenek azt akarták volna, hogy a Testednek termete szived kívánságával egjenlő let volna, az egész világ téged be nem fogna. (394. l)

49. Az öreg Teleki Mihali azt mondotta Legyen hála Istennek nem vagiok olyan okos, mint Bethlen Miklos, olyan bolond, mint Seredi (Erkedi?) Benedek, olyan magos mint Njilas(?) Mihaly. (396. l)

50. Borbonius Franciai Reformatus Herczeget mikor a Franciai Carolus nonus kirali meg fogatván maga eleiben viteti azt mongia neki: Hárcom dolgot teszete, vagi legi papista vagi meg kel haldod, vagi holtig a tömleczen szenvedned, azt mongja a resolutus kegjes Herczeg, Az elsőt hogj Papista legjek soha nem cselekeszem, a más két dolgot a kiralj akarattjára bizom, magamot penig a Szent Isten kegjelmes providentiájára alázatosan submittálom. (397—8. l)

51. Groff Bethlen Miklos nagj Tanácsu bölts Ember giakran mondotta a Fiának Bethlen Mihálinak, A meli Lovat én neked megh nyergeltem, nem fogod te azt meg ülni, mivel a Fiát látta, hogj nintsen arra valo capacitassa, az Apja karakterit conserválhassa, noha még az Apja életiben megh holt volt Brassai szorulásban. (398. l)

52. Groff Apor István Apoftegmái:

A Nuszt bőrben s a becsületben keveset adnak egi polturán. Item.

A sokat halgato giakran mosoligo, sokat imádkozó Embertől libera nos Domine. Item.

Mikor a parasztbol Nemes Ember leszén, annak a hetedik izen valo Fiából leszén igaz véru nemes Ember. Item.

A ki valakitől valamit kér Levele által, ne kimillye a Titulust tölle. Item.

A ki megh házasodik, vakon kezgie el az játékot, ha ugi akarja haton végezze el. Item.

Takarékosan ély, ne tékozolj, Job hogi Fösveny roszt Embernek mongianak, mint sem szegény Bestye kurva Fiának. Item.

Ugj borsolj ebéd(re) had jusson vacsorára is. Item.

A Tokai borbol is csak hugi leszén, mint a Gerdaljbol. Item.

A ki a Banfi hajnalt szereti, Banfi ebédet is készítessen. Item.

Ha az Egh le szakadna, sok pacsirta hullana le a földre. Item.

A szaro Emberhez, részeg Emberhez, A ki Venus játékában dolgozik, ne szoly kezek alá, meny el mellettek. Item.

Ha egi Forintot adez kölesön valakinek, egi pénzel végi papirossat, iras arra obligatoriát. Item.

Ha az Egh le szakadna, sok pacsirta hullana le a földre. (400—401. l)

53. Az Oláh Jobbágiok azt szokták mondani. A kinek nintsen Földes Ura, nintsen Istene. Az oláhok proverbiuma: Tacs si facs. (402. l)

54. Az öreg Petki István Apoftegmája:

En mindent elhiszek, a mit mások mondanak, Az igazat igasságnak, a hazu(g)ságot hazugságnak, Innen szokták már mondani, mikor valaki hazud, El hiszem Petkire, az az el hiszem, hogi a mit mond hazugság. (403. l)

55. Kálnoki Farkas Apoftegmája:

Erős Legeny a Törvény, hamar földhöz üti az Embert. (403. l)

56. A nagi Atyam Cserei Miklos Apoftegmája:
Siligo, ego te non diligo, mert soha rosot nem vetetett, hanem mindenkor tisztá Szép Buzát. Item.

Eleg egi asztaghoz egj kutya. (403. l.)

Magadnal nagiob Embernek költsön pénzt ne agj.

Nagi Titkodat Feleségednek ki ne mond, akasztófától senkit meg ne váles.

Senki barátságáért magadat meg ne szegenyítsed. (405. l.)

57. Groff Czernin Josef Colonellus Apoftegmája:

Centum aura Centum boni Amici. Item.

Unum Regnum valet quinque missas. (406. l.)

58. Első Ferdinand Csaszar Apoftegmája:

Fiat justitia, aut pereat mundus. (410. l.)

59. Groff Bethlen Gergely azt mondotta Köntzei Andrásnak, Csukát Töröt Lével, ebet eb Lével, Köncezeit Köncezi Lével. (412. l.)

60. Mikor az öreg Seredi Istvánt az öreg Rákóczi Fejedelem be küldötte a Török Császárhoz az Erdélji Ado pénzel, a Fővezérhez viven a pénzt meg olvasván, hát sok Ezer Taller hija vagion a pénznek, mert Rákóczi György nem akarta, hogyj annyi Ezer Tallert külgyön, a mennyit a Császár parancsolt, mongia neki a Fővezér, majd be vetetlek a Tengerben Pogány eb, azt feleli, sok volna két tyukmonyra, mongia a Vezér nagi haraggal micsoda két tyukmony az, azt feleli Serédi, én ma nem ettem többet két tyukmony-nál, igen sok volna arra a Tenger Vized meg innom, el mosolyodik a vezér s nem bántatya hanem azt mongja neki írja meg a Fejedelemnek a töb el maradot penzt iskalja(?) megh. (412. l.)

61. Romában egi Urfi alatomban egi kis Aszszonyt sokáig szeretet, egiczér gondolkodik ha ki tudodik a dolog neki veszedelmire leszen, el megien más országra peregrinálni, oda lakik három esztendeig, s mikor már esziben veszi, hoga azon Leányhoz való szerelem benne egészen megcsendesedet, haza megien Romában, egi alkalmatossággal azon régi szeretője szemben találkozik velle, de ő egjet sem szol hozzá, a Leány gondolván, talám őtöt meg nem ismerte, mongia neki Ego sum ego, az Urfi azt feleli neki, Sed ego non sum ego. (415. l.)

62. Az öreg Banfi Sigmond Szentkirályon ki menvén a mezőre, meg járván a sok Buzáját a földekben azt mongja ki tudná ezt Sok [!] gaz Buzat mind le araratni (!), harmad napon rettenet jeg esső leszen mind egiben rontya a Buzáját, nem kívántatot sarlo. (416. l.)

63. Cicero cum Romae quidam arrogans Senator ignobilitatem ipsi obiiceret, respondit, Mea Familia in me incipit, tua Familia in te deficit. (418. l.)

64. Cum Legati Alexandri instarent ut si non pro se, saltem pro Filiis acciperet aurum, ut post mortem Parentis habeant unde vivant dixit, Si mei Filii similes mihi erunt, exiguus Ager qui me sustentavit et illos sustentabit, sin dissimiles, nolo luxuriam illorum pecuniis adjuvare. (420. l.)

65. Mikor elso Apaffi Mihali Fejedelem Asztalánál az urak mulatnának, mongia nekik, kérem az urakot, vigan mulassanak s igianak, azt mongia a Fejedelem testvér Bättja Apaffi István, Ne kérjen Ngod bennünket, hanem parancsolljon mint Erdélji Fejedelem. (420. l.)

66. Mikor Banfi György Gubernator halálos betegségben volna Szebenben, Borbelit hivatván megh borotválkozik, egi Tallért ad a Borbeljnak, azt mongia, Emlékezzel meg arrol, Te borotváltad megh az Erdelyi Gubernatort utolszor, azután azon betegségiben keves nap mulva megh hal. (421. l.)

67. General Castaldus azt mondotta: Qui tempus quaerit ubi tempus habet, incidit in tempus, ubi tempus non habebit. (422. l.)

68. Mikor Leopold Császár Zrinyi, Frangepán es Nádasdi s más magyar urakot meg fogatván meg akarta öletni (amint meg is ölette azután) az akkori Esztergomi Ersek Szeesení a Császárhoz be megjen kéri, ne ölesse meg azokat regi Familiabol allo(?) magyar Urakot, de a Császár Lobkovicz érsek miniszter sugallásából nem akarván az Ersek interpositiojara meg gratiázni azoknak az Uraknak, az Ersek a Császár előtt fel emelvén kezeit azt mongia, Szaradtnak volna meg ezek az én kezeim a melljek Felséged Fejében Tették a Magyarországi Coronát. (425. l.)

69. Az Egjik Romai Pápa ugian Romában az Apácák Clastromában menven ele hivattja maga eleiben az Apácákat, azt kérdi tőlök, Estis ne omnes virgines, azt feleli az Abbatissa, Deberemus Sanctissime Pater. (425. l.)

70. Mikor Leopold Császár három Urakot Banfi György Gubernatort, Bethlen Miklos Cancellariust, Apor Istvánt Thesaurariust Bécsben fel hivatta, es a Császárral szemben lettenek, egi a Császár Hacserosi közül azt mondotta Banfi György felől Ez szép Ember, Bethlen Miklos felől ez eppen sido, Apor István felől ez a regi Scythak közül valo. (428. l.)

71. Az Angliai dícsőséges kiraline Ersebeth soha Férjhez nem ment noha négy királyok kérettek, azt felelte nekiek, Jam nupsi Christo, nubere nolo viro, mikor a spanyol kirali rettentő hadi készüllettel a tengeren Ersebeth kiraline ellen hadat inditana azt írja a kiralinenak, Tu quae Romanas voluisti tangere Leges, Discis Hispano subdere colla Jugo, azt írja viszsza a kiraline, Tu qui Divinas Voluisti spernere Leges Discis Foemineo subdere colla colo, meg veri a kiraline az egész tengeri Armadiajat a Spanyol kiralinak minden elő készülletit, Sok Agjuít el nyeri s a maga királyi városában Londinumban vitette s ugj triumphala az Aszszanyi gusaly a Spanyol Férfi királi Coronáján. (428—9. l.)

72. Vida Istvan igj distingualta a Banfi urakot, Georgius Banffi de Losonez Gubernator, Ladislaus Banfi de Limba (!), mivel nyelves Ember volt, Sigismundus Banfi de Bolondosvára, mert Almasi Banfi Sigmond féleszü Ember volt. (431. l.)

73. Mikor Banfi György az Ecsedi Dominiumot meg vette, azt mongia Apor Istvan Asztalnál neki A meli magyar mostani időben sokáig akar élni, sok pénze, nagi esze ne legjen, sok joszágot ne vásároljon. (434. l.)

74. Fabius Maximus ad Paulum Consulem contra Annibalem in castra euntem dixit, Cautepugnandum o! Paule cum Annibale, malo enim te sapiens hostis metuat quam stulti cives laudent. (433. l.)

75. A nagi Atyam Cserei Miklos azt mondotta, a Cserei Familiabol valo Férfiaknak harmincz esztendőskorokban leszen eszek. (434. l.)

76. Groff Rabutin General azt mondotta az Erdélji Catholicus es Reformatus magyarokrol Turcis Catholicis, Diabolicis Calvinis. (435. l.)

77. Mikor Serédi István majd esztendeig volt a Török Császárnál, a Fejedelem dolgainak foljtatásában, az alat a Felesége mástól meg terhesedven, haza jöven, a Fejedelem meg izeni neki, hoga a tanácsos urakkal bozzája megien ebédre, a Felesége azt mongia az Urának, hát édes Uram, én mint viseljem magamat ha a Fejedelem az Urakkal ide jó hozzánk, azt feleli neki, Csak ugi viseld magadot édes Feleségem, mintha soha kurva nem voltál volna, el sem vált a Feleségitől egész életiben. (434—5. l.)

78. Tophaeus Mihali Püspök Apoftegmája:
Menyország is a maga idejiben. (436. l.)

79. Az öreg Daniel Istvánnének Apoftegmája:

A kalácsot is lisztből sütik, mint a kenyeret.

A Pap is csak ember, mint a többi. (437. l.)

80. Mikor én Teleki Mihali udvarában laktam, egi Fejérvári Leon Samuka Sidora meg haraguván fel hozattja maga eleiben, szörnyű keppen szigja, amaz csak halgat, egiczer mongia, Uram a halgato misenek olljan haszna vagion, mint az Enekes misenek, mongia neki az Ur, mi gondod neked Pogany Sido a keresztenyek misejere, a Sido azt feleli, mert mikor engem Uram Ngd szörnyűképpen szidna, noha vétkem nem volna, én azokat mind viszsza gondolom Ngdnak, a nagi haragos Uri Ember meg mosoljodván egi öreg Tallérral meg ajandekoza s békével el bocását. (439. l.)

81. Mikes Kelemen Ur azt szokta volt mondani Ha Ur vagy is az szegenj Atyadiát ha koldus is, meg ne tagagyad. (441. l.)

82. Mikor Iffiu Rakoczi György a Török Császár akarattja ellen Lengyelországra ment nagi haddal, és mind a Tatárok rabságára estek minden seregei, a Török Császár egi Kapucsi Basát küldven Erdéljben hogi Rakoczit Fejedelmének ne tarcsa tovább az Ország, a Fejedelem Asztalánál azt monddotta a Basa a Fejedelemnek, Fekügi le Ngos Uram, meg vetettek az Agiat. (442. l.)

83. Cserei Sigmond Bátyám halála oráján azt monddotta, nehéz a Miklosvárszéki Assessornak idvezülni. (443. l.)

84. Mikor Banffi Djenes Urat Fogarast giülésben megh sententiaztak, az akkori Itilő mester Sárpataki Marton ugi voxolt, mortui non mordent. (444. l.)

85. Vespasianus Császár halálos betegségiben fel veteti magát az Agibol, ugi hordoztak a Házban, monddottak neki, fekügiek le, azt felelte Caesarem stando oportet mori, ugi is holt meg fen álva a szolgálai kezekben. (444. l.)

86. Mikor Paris városban Carolus nonus Franciái királi egi nap harmincz Ezer Reformatusokat kegietlenül meg öletet, Pilius nevű Reformatus urat mikor vinnek a meg öletésre, ameli heljen a sok Ezer meg öletet Szegeny Reformatusok testei rakáslan (!) fekütenek, meg alvan Pilius, a kirali pedig a maga Házának ablakáról nezne azt a szörnyű Lanienát, fel tekintvén a királira azt mongia Haecine est fides Regia, haec promissa, haec Pax, at tu Deus optime et maxime oppressorum causam tuere tantamque perfidiam et immanitatem justus Deus vindicta, ezeket mondván dárdákkal által verik meg ölik. Igi irja Papista Historicus Augustanus Thuanus. Meg fizete az igaz itiletű Isten annak a kegietlen Persecutor kiralinak mert irtoztato nyavaljában Sokáig kinlodék, Szüntelen vért okádot nagj kinnal desperatioval ugj holt meg, holta után kegy nélkül kinlodik Pokolban. (444—9. l.)

87. A nagj Atyamtól Cserei miklostol mikor Barabás Bálint Jobbágia Szántoföldet kérne, a mezőbe leven, a maga Szántoföldinel allana, azt mongia neki, Szánts meg ezt a földet én számomra egi araszig, az többi tied legien mind Pokolig. (445. l.)

88. Az édes Atyám Cserei János Apoftegmája:

A paraszt Embert a solo Fiu meg gazdagitya, a nemes Embert meg Szegenyiti. Item. Halála oráján ezt monddotta az én jelen létemben, Már a számadas véghez ment várom az en Idvezítő Jezusomat, hogi szegeny Lelkemet vegye magához. (447. l.)

89. Cicero cum post eversam a Julio Caesare libertatem Urbis Romanae querelas instituisset coram suo Fidelissimo Amico desuper praesenti statu populi Romani, respondit illi Cicero quid tibi in alieno saeculo, jam nostra peralta sunt. (450. l.)

90. Augustus Császár mikor meg hallotta hogj Herodes a Sidok kiralja két Fiait meg ölette, azt mondotta, Inkább lennek Herodesnek Disznaja, mint sem Fia, mert a Sidok a Disznót megh nem ölik hogy meg egyék. (452. l.)

91. Quidam Poeta Graecus Sopijs offerebat Augusto Versus Graece Scriptos, ille tamen nihil dedit, interim et ipse Augustus aliquot versus Graecos composuit et cum Graecus Poeta iterum illi versus attulisset, Augustus suos quoque versus illi obtulit, Graecus perlectis illis laudavit ingenium Caesaris, et ex sua Crumena aliquot denarios exemit Caesarique dedit et dixit, non pro tua fortuna Auguste si plus haberem plus darem, Caesar rubore suffusus mille aureos Graeco Poetae dari mandavit, quibus acceptis deinceps oblatione versuum Caesarem non molestavit. (453. l.)

92. Rakoczi György katonája Tatár rabságában esvén a Tatár el viszi magával a hol a kardokat árultak, s mongia neki te jo katona voltál válasz én számomra egj jo kardot, menti magát hogj ő Rab, nem tud kardot választani, a Tatár kinszeriti, egj kardot fel veszen a keziben meg forgatya s el üti a Tatár fejít s azt mongia ez jo kard, a Tatárok Itilő Birájához viszik, olyan törvényt teszen: nem kellett volna a Rabnak fejjvert vetetni keziben, hogi el ütötte a Fejít az Urának jól cselekedte. (455. l.)

93. Bekes Gáspár Apoftegmája:

Non est abbreviata manus Domini. (455. l.)

94. Kolosvári Hadnagy Rajner Márton Apoftegmája:

A jo csipős Bor az On kannából is jo nem csak ezüst pohárból. (456. l.)

95. Cum inter Gallos et Hispanos controversia esset, et Galli ab Hispanis in Proelio superati essent et Rex Galliarum et Rex Hispaniarum Legatos miserunt ad Rempublicam Venetianam, qui Legati simul introducti in Senatum, ubi illorum propositiones audivisset Dux Venetiarum dixit, Quandoquidem Divinae voluntati nullus Hominum reluctari poterit, ego cum flentibus fleo, et cum gaudentibus gaudeo, et tam sapiente responso, tam Legato Hispaniarum, quam Galliarum cum illorum pleno contento satisfecit. (457. l.)

96. Memorabile Apoftegma Ovidii:

Fortunam reverenter habe quicumque repente

Dives ab exili progrediere loco. (459. l.)

97. Világ teremptesitől fogva nem volt senki is olyan hatalmas monarcha mint Tiberius Császár, mert az Ur Jesus Christus ado penzt fizetet neki, nem volt olyan nagj Itilo Biro mint Pilatus mert az Istennek Szent Fiát meg sententiázta. Nem volt olyan nagj Árulo mint Judás mert a világ meg váltoját pénzen el adta, nem volt olyan drága koporso mint a meljben edes Idvezitőnk Szent testit el temették. (460. l.)

98. Antigonust mikor kiraliságra meg koronáznakak [!] keziben veven a Coronat azt mongia Oh! nemes kellemetes koszoru mellyet sokan kívánnak, de ha tudnák menyi gond fekszik alattad, ha a sárban látnának onnan fel nem vennének. (460. l.)

99. A császár Cancellarius a Grof Sejler (?) azt mondotta Becsben Groff Bethlen Miklosnak Kglk jo kövér Lovai vadnak, de a Kocsis nem tudja a Lovakot jól hajtani. (462. l.)

100. Mikor Leopold Császár a nagjobbik Leányát férjhez adta Becsben a Lotharingiai Herczegnek sok Poetak sok Lakadalmi verseket irtanak, de mind azok között egj Poeta irta verset becsültének eléb a vers e volt,

Bellorum satis est Augusti Filia nubit

Dormire ut possit dulcius Arma silent. (462. l.)

101. Groff Kálnoki Samuel Apoftegmája:
Rosz macár az a ki a maga fészkit le szarja. (463. l.)
102. Grof Kornis Sigmond Gubernator Apoftegmája:
A ki engem egiczer meg esal kurva legjen az Anya, ha másodszor meg esal kurva legjen az én Anyám. (466. l.)
103. Idősbik Orbán Elek azt mongia egczer Keczen letünkben Apor István udvarában Korda Sigmondnak. Bátyám uram Kegyelmedben ket fele dolog meg nem maradhat, kérdi Korda Sigmond mik azok, azt feleli, A Szo a Szájában, a Fing a Segiben. (466. l.)
104. Grof Stombak Colonnellus hires(?) vitez Ember Brassoban meg betegedvén azt mondotta halála oráján, Ezzel a kezemmel többet öltem meg a harezon negj Száz Töröknél, hogj nem találkoztog ejj Török a ki engemet is meg ölven vitezül el estem volna, hanem it kel meg halmom az Agjban mint egy hitvány kutyának. (467—8. l.)
105. Cserei Mihali Apoftegmája:
Deus providebit. Item.
Az Istent félljed, Az Embereket meg becsülyed, A szegényeket segillyed, Item.
A mid nintsen azzal ne kérkegjel. Item.
A halogatásban nintsen semmi jo. Item.
A mit mondasz meg ne változtasd(?). Item.
Az imacságot gjakorollyad. Item.
A Jo tetemenyert haladatlan ne légy. Item.
Minden nyomoruságodban az Istenhez foljamogjal. (467. l.)
106. Grof Bethlen Miklos gjakran mondotta, Erdéliben nem tart Becsi expeditiora Senkit olljant, mint Biro Sámuelet, törvényes expeditiora olljant mint Sándor Gergeljít, hamar expeditiora olljant mint Cserei Mihalyt. (469. l.)
107. Nulla unquam in morte hominis cunctatio longa est.
Judicium praeceps insani judicis Index. (469. l.)
108. Bátori István király felől hogj megholt azt mondották a Lengjelek, vagj soha királjok ne let volna, vagj soha meg ne holt volna. (470. l.)
109. Mikor Carolus quintus Császárt el temették sok fele Eпитaphlumokat irtanak, de azok között a volt nevezeteseb:
Hic jacet intus, Carolus quintus, nihil est intus. (471. l.)
110. Bethlen Miklos ur azt mondotta Feiervárat az ország gjülesiben a hol en is jelen voltam Egj országnak töb esze vagjon mint sem egj Embernek. (472. l.)
111. Mikor Iffiu Apafi Mihali Fejedelem Bethlen Gergely Leányával lakadalmat tartot Balás falván, en is ot voltam, azt monda Sarossi Janos Apor Istvánnak, Apafi Mihali az Erdéli Fejedelemséget ma az Agjban nyomta, bizony jól is iövendölte, mert azzal a házassaggal veszite ki keziböl a Fejedelemséget. (473. l.)
112. Bölönben az öreg Sigmond Deak Unitárius nemes Ember leven halála oráján azt kérdi az unitárius Paptol, ugian Praedicator uram, igaz e az, hogy Pokol vagion, azt mongia a Pap, meg láttja Nemzetes Ur Klgldm egj ora mulva. (475. l.)
113. Veselenyi István Ur azt mondotta az ország giülesiben Bornemisza Ignac urnak, Ngd csak a difficultasokat moveallja egjiket sem solvalya. (486. l.)
114. Henter Elek negédes kevélj Ember felől azt mondotta Alvinczi Gabor, Porcina gravitas. (478. l.)

115. Bethlen Miklos azt mondotta, Ha a magyarok ugj szeretnék egy mást, mint az oláhok s olljan engedelmesek volnának a Hadi Tisztekhez, mint a Németek, ugj jól foljnanak a magyarok dolgai. (478. l.)

116. Masodik Rákoczi György Erdéji Fejedelem Apoftegmája:
Ha Erdélyi Fejedelem nem volnék Brassai Bironak kívánnám lenni. (480.)

117. Lengiel országi siralmas expeditioban a tob Hadakkal Egiüt ket Köpeczi Emberek is Tatár rabságra esven es mind ketten egy Tatárnak Rabjai leven, a Tatár mind a kettőt kegyetlen megh korbácsollja, mongja az egyik a más Rab Társának, mivel komja volt, Vallyon koma, láttja ezt az Isten, hogi igi kinez bennünket ez a Tatár, azt feleli a másik, Láttja, de nem tehet rólla. (481. l.)

118. Grof Apor Istvánnak mikor mondottak, hogj némely Emberek háta meget moeskollják, azt mondotta, A ki engem hátam mege(tt) moeskol, elég kövér az én seggem, csak harapja s rágja a mint akarja. (481. l.)

119. Thomas Aquinas be menván a Pápa Házában, akkor olvastak a Pápa Asztalán nyolez ezer Aranyat a Sicilii Provincia Annalis taxáját, mongia neki a Pápa, Frater Thoma, non potest dicere hodierna Ecclesia sicut primitiva Aurum non habere, azt feleli Thomas Aquinas, Est verum Sanctissime Papa, sed nec potest dicere hodierna Ecclesia, Surge et ambula. (483. l.)

120. Az öreg Sárpataki Mártont Gernyeszegi Jobbági Ember Fia leven, mikor Apafi Mihali Fejedelem nemessi szabadsággal meg ajándékozta, azt irták az Armalissába, Virtus tua te nobilitavit. (483. l.)

121. Cziko Pal Apoftegmája:

A ki nekem valamit igir s meg nem agja, olyba tartom mintha az Fr-szenyemből huzna ki. (484. l.)

122. Az öreg Mikó István azt mondotta, Job a vagion mellet busulni mint a nincsen mellet koplalni. (486. l.)

123. Becsben a Jesuitak residentiájának falára az utca felől azt irtak a Jesuitak Ecce omnia reliquimus propter te Domine, quid ergo erit nobis, azt irta valaki alája, Amen Amen dico vobis non sicut vos. (486. l.)

124. Vespasianus Imperator minekelötte Császár let volna a maga Juhai mellett valo Paculárjának szabadságot igirt volt, hogi Császárságra promováltatot, a szegény Pacular solicitálta a meg igirt szabadságot, de nem obtinealhatta, mongia a Paculár a Császárnak, A Farkas minden Esztendőben változtatya a szörit, de a Farkasi természetet soha sem. (467. l.)

125. Non est mirum Spartas adulteras non fuisse, erat enim consuetudo ut Decem aut amplius uxorati Homines simul concumbebant cum uxoribus sociorum, et si senex vir uxorem juvenulam haberet licebat uxori Juvenes et vegetos adhibere a quibus conciperet, itaque verissime dixit quidam de Spartanis omnium Spartanorum conjugium esse merum adulterium. (467. l.)

126. Sic Amurathes Turcarum Rex cum legati Sigismundi Imperatoris dicerent quo jure Serviam et Bulgariam Coronae Hungariae attributa Regna invaderet, gladium tangens dixit Hoc jure. Ita etiam Julius Caesar semper in ore habuit, Jus in armis. Sed talia dicta Christianis Principibus non conveniunt, non armis enim, sed jure Divino vel humano licet Regna acquirere. (489. l.)

127. A régi Serédi István ur Apoftegmája:

Pulchrum est pro patria mori, Sed non pro pecunia. (491. l.)

128. Bethlen Gábor Fejedelem Apoftegmája:

Tiz penzt érő boszuság többet teszen mint Ezer pénzt érő kártétel. 491. l.)

129. Az édes Atyámnak Csiki Rákosi Házánál egiik Béresse Balás Péter azt mondotta, ha tiszta viz leszen is csak a pinczéből lássa hogi hozzák ugi megh iszsza mintha ser volna. (492. l.)

130. Vida István okos játékos ember leven Teleki Mihalnál nagyi kedvességben volt, meg haragszik az Ur reja meg fenyegeti hogi meg vereti, mongia neki, Mert én el buvom s az Ur rám nem talál, mongia neki hova búnál hogi én rád nem találnék, mongia Vida, A templomban, mert oda nem szokott az Ur jární. (494. l.)

131. Vitéz(?) Ferencz poetás játékos Ember Apafi Mihali Asztalánál leven vacsorán a mint tejben főt kását szájában vet igen meleg leven a Kása, hirtelen fel ál, az alat hátul akarata ellen a Szél ki menvén a Hasából nem confundáلودik, hanem azt mongja Jó szerencsed hogj ki szaladál, mert tégedet is meg éget vala a kása, a Fejedelem meg mosoljodék, s nem controvertala. (494. l.)

132. Bethlen Miklos azt mondotta Az oláhoknak szász Leányokat kelene Feleségül adni, a Szászoknak Oláh Leányokat. (495. l.)

133. Csernátoni Bernad Ferencz Fő Ember Tatár rabságában esvén meg saczolt volt szabadolltaert(?) a Tatárral 50 tallérokban, a mig a penzt Erdeliből be hoztak Tatár országban, a Tatár ki viszi a mezőre kaszálni Bernád Ferenczet mongja a Tatárnak én nem tudok kaszálni mert en Boer vagjok, a Tatar azt mongja Boer tu Ferencz, azt feleli, bezzeg Boer vagjok én Pogany eb, a Tatár ki veszi a kaszat a keziből, haza viszi Bernadot, es őt szaz Tallert ker saczaban, meg is kel fizetni ugj szabadult meg, haza jöven a ki neki azt mondotta Boer tu Ferencz mingjárt meg haragut, jól ismertem Iffju koromban vensegiben. (497—8. l.)

134. Az öreg Nemes János Fő kapitány Apoftegmája:

Ökör tudna üveg palaczkból innya. (498. l.)

135. Groff Kinczki Bécsi minister Apoftegmája:

Non est de tempore. (498. l.)

136. Lugosi Ferencz Apoftegmája:

Nem szeretem Fa palaczkból innya hogj ő parancsolljon a torkomnak. Item.

Egj penz arra marna etellel ket penz arra kenyeret kel ki pöknöm a szájamból. (498. l.)

137. A Cyprus szigeti kegyetlen Tyrannus Anaxarchus(!) böles Phiosophust megh fogatván, egi kő valuban tetetven vas botokkal szüntelenül vervén, azt kiáltja halálos kinnyai között, Tunde tunde Anaxarchi follem, Anaxarchum non potes tundere. (498—9. l.)

138. Miker Báthori Sigmond Fejedelem az Ország Cancellariussát Josika Istvánt meg fogata s vashan veretven szekérre tennek hogj Szamosujvárra vinnek rabságra azt mondotta Kereszturi Miklosnak Illjen jutalma vagjon a kirajlok szeretetinek, amint Bethlen Farkas írja maga Historicus könyviben. (500. l.)

139. Az öreg Rakoezi György Fejedelem megh halván Hunyad vármegyei Kun Gothard Fő Embernek kinek jóságát a Fejedelem a Fiscalis Director által ki pereltette, meg mongják a Fejedelem halálát, azt mondotta, nem hiszem a míg szememmel meg nem látom holt Testit, Fejervárra menven a mint a Palotán halva fekűt a Fejedelem meg tapogattja s azt mongja Már el hiszem hogi meg hortal kegyelmes Ur, nem perelteted ki töb josa(go)kot az Erdelji nemeseknek. (500. l.)

140. Zeno Philosophus azt mondotta egj sokat csacsogo Embernek Azert vagjon az Embernek ket füle s csak egj szája, hogj sokat halljon, keveset beszélljen. (501. l.)

141. Mattjas kiraj Apoftegmája:

Gyermeké (?) az első játék. (502. l.)

142. Nagj Ajtai öreg Bereczk Máté Apoftegmája:

Mind jó Berecznek (!) a Lug is. (502. l.)

143. Adrianus Császár halála oráján azt mondotta Omnia feci, sed nihil profuit. (502. l.)

144. Mikor Gyerőfi Györgyöt Kolosvárat el temették ugjan Kolosvari hires Plebanus Papista praedicalvan a volt textussa, Rettenetes dolog az élő Isten keziben esni, azt monda praedicationjában Őrizd magadot szegény bűnös Ember, ne essél az élő Isten keziben, hanem essél a megholt Isten az Ur Jesus Christus keziben a ki Emberi természetire nevezve a bűnös Emberekért megholt a keresztfán, ennek kegielmes keziben ajánljad bűnös Lelkedet halálad oráján. (503. l.)

145. Groff Apor Istvan Ur mellett laktomban mikor Keczeről (?) Kolosvárra mennénk egi Tar Mihali nevű étekfogója az Urnak Lovon menven, a Lovának a hátulso lábából a Farkas egi darabot ki harapott volt, mongja neki az egjik Hajduja az Urnak, a te Lovad lábát igen meg marta a Farkas, azt feleli neki, ugi de a Lovadot a Farkasok egészen meg ették s gyalog kel járnad. (504. l.)

146. Saladinus az Aegyptomi nagj szultán halála orajan meg hadta mikor meg hal, egi fara függeszsenek egi darab fekete posztot s azt kiált-sak, Saladinus az ő sok országiból sok kincsből egiebet el nem viszen magával hanem azt a hitvan Fekete posztot. (505. l.)

147. Mikes Kelemen nagj ur halála orajan meg hadta, csak egi Ingben labravaloban temessek el a Testit. A Fia is Mikes Mihalj meg hadta hogj a koporsojat csak vastag gjolesal vonnyak be, ot voltam mindeniknek temetesin. (507. l.)

148. Bathori Istvan Lengiel Orszagi kiralj es Erdelji Fejedelem azt mondotta, Harom dolgot tartot Isten maganak, Semmiből valamit terem-peni, jövődő dolgot eleve meg mondani es a Lelki ismereten uralkodni. (508. l.)

149. Maximilian Császár meg hadta halála oráján, mikor koporsóban teszik a testit, orrát, száját, füleit tölesek teli oltatlan mésszel, hogj annal hamaréb el rothagjon a teste. (509. l.)

150. Kalnoki Ferencz azt mondotta, A Nemeteket a Szászokot éppen nem szerethetem. (501. l.)

151. Cum Alexander Magnus superbia elatus se ipsum ut Deum colerent ubique mandavit, Senatus Lacedemonicus sic pronounciavit: Quandoquidem Alexander Deus esse vult, fiat. (511. l.)

152. Carolus Quintus Császár halála orajan azt mondotta hogj ő a bűnös Embernek Isten előtt valo meg igazulás(a)t ugj hiszi a mint az Evangelicusok tanityák. (511. l.)

153. Fejervari gjulesben letünkben mikor a Hoher egj hires kurvat tövissel hajtana ki a városból, azt kiáltya az Aszszony, nagj dolog az hogj a testivel sem szabad a szegény Aszszony. (519. l.)

154. A kegietlen Nero Császár mikor jámbor természetű Octavia Fele-séget paraznasággal vadolna gonoszul, semmit pedig nem találta a mivel bizonyithatna artatlan Felesege (!), a Felesege Szolgaloit kinoztatni meg parancsolta Tigellinus nevű Ministernek, aki is mikor szörnyű keppen kinoztatná a szegény Leányokot, hogj mongianak a Csaszarne ellen, az egjik Leany nagj kinnyai között azt mongia Tigeli(n)usnak, Az én Aszszonyomnak Tisztab a szemerem Teste mintsem a te szájad. (521. l.)

155. Mikor a kegietlen Nero Császár az édes Anya Agrippina meg öle-tesire küldötte egi kapitányát katonákkal egjüt, a kapitány főben üti a

szegény Asszonyt, azt mongia a kapitánynak, a Hasamat verd által fegi-vereddel mert a szülte azt az atkozot Fiat, a ki edes Annyat meg öleti, ugj cselekedek a kapitany s meg öle a Császárnét. (521. l.)

156. Az öreg Kalnoki Istvánne mikor Leány korában az Apjával Hintoban ülne, az uton egj szegény koldus Alamisnat kerne, a kis Asszony zöld Barsony szoknya leven rajta, az also ruhája alatt alatomban el vag egy darabot s a koldusnak agia a barsony szoknyabol. (527. l.)

157. Phocionis Principis Athenarum uxori cum quaedam Foemina nobilis monstraret sua magni pretii Aurea monilia gemmas, uniones et vestes splendidas, et interrogaret cum sit Foemina Principissa quare talem mundum muliebrem sibi non compararet, respondit illi heroico animo: Mihi Phocion mundus est jam vicesimum Annum Dux Atheniensis. Quis non laudet hujus Foeminae Principissae dictum et factum. O! tempora o! mores Quam rarissimae sunt hodiernis temporibus etiam apud Christianas gentes tales insignes Foeminae, monstra vel unicam et laudabimus illam. (524. l.)

158. Vas Janosne igen szo kimondo Asszony volt az Erdelji Urak ugjan felték a nyelvitől, egy alkalmatossággal Teleki Mihalihoz megjen szinten akkor nagj csomo Leveleket (vittek) Teleki Mihalinak. Mongia nagj haraggal Eluntam en csak a sok Leveleket olvasni. Mongia neki Vas Janosne, ki ördög bizta rád a sok bajos dolgokat, magad kerested magadnak az Uraságot. (531. l.)

159. András magyar kiarli Leánya Ersebeth a Hastrai (?) Lantgraviushoz menván Férjhez mikor az Ura táborban menván ot meg betegedvén holt testit viszsza hoztak le borul sirva a koporsora s azt mongia, Akartam volna edes Uram ha tovb is veled egjut élhettem volna, de mint hogj igj tetzet a Szent Istennek, ha egj szal hajammal fel támaztathatnálak, még sem cselekednem meg az Isten akarattja ellen. (533. l.)

160. Az öreg Lazar Istvannenak mikor azt mondottak az Ura más Asszonyokot Leanyokot szeret azt felelte nem banom, mert engemet hinak Lazar Istvan Feleseginék egjedül, nem azokat a kurvakot. (535. l.)

161. Adam, Davidum, Samsonem, Loth, Salamonem
Foemina decepit, quis modo tutus erit. (536. l.)

162. Mikor az edes Idvezült Atyamot Apafi Mihali meg fogatta, az edes Anyammal egjut el mentünk Fogarasban Barcsai Mihali urhoz, hogi a Fejedelem előtt munkalogia az Atyám szabadulasat, azt feleli nagj keveljen, Sogor Asszony nem bantják különben a Sogort, hanem csak fel akasztják, a szegény Anyám keserűségiben el fakadvan sirva azt feleli, nem hallotta senki a Cserei Familiabol valakit fel akasztottak volna, de a Barcsai Familiabol Barcsai Andrast a Fogarasi Akasztofara akasztotak fel, meg is fizete az Isten Barcsai Mihalinak, mert nem sok idő mulva a Fejedelem meg fogatvan ugi küldi Görgenyben rabságra. (537. l.)

163. Udvarnál laktomban General Veterani Erdelji Commendans leven Szebenben egj muskottésér (?) Caprar amelj Haznal quarteljban volt a gazda Leanyát mikor az Apja Anya templomban volt erő szakkal meg akarta ferteztetni, már a Leanyt le is nyomta volt az Agyban, a Leany a kést ki huzvan meg ragagia a Caprar Szemerem Testit s egészen el vagja, a Caprar lattja neki meg kel halni, Papot hivat, a leanyal magat copulaltatta es testamentomot teven, mivel penzes Ember volt a Leanynak bagia s maga az nap meg is hal. General Veterani meg tudvan a dolgot a Leánynak tiz aranyat küld, meg dicsirven hogj maga szűzessegit meg oltalmazta. (541. l.)

164. Mikor in Anno 1694 a Tatarok Fel Csik Székben éczaka be ütötenek az Erdő alatt való Szent Mihali nevű Faluban be menven egj Hazhoz a szegeny Gazdat feleségivel egiüt kötözni kezdik, a Gazda Leánya a tűz heljen fonván fel(?) ugrik egj Fejszet ragadvan két Tatárt főben vág mingiart meg hálnak, az Apjat Anytat meg szabadittya, az alatt töb Tatarok érkezven, a szegény Leányát nyilakkal lövöldözven meg ölik. (543. l.)

165. Négy Uri Aszszonyt tudok en Erdeljben az én időmben, a kik az Urok halálán keseregven meg holtanak s egiüt temettek el az Urokkal, Thoroczkaiiat Bethlen Gergelj Feleségit, Banfi Catat Veselenyi Istvan Felesegit, Petki Janos Felesegit, Kendefi Pál Felesegit. (546. l.)

166. Bolondcság arról disputálni. A víz hasznosab e vagj a Tűz a vilagi életnek folitatására, mert az Isteni böles dispositio ugj rendelte, hogj mind a víz mind a tűz különböző haszonra nevezve szükséges legjen es mind a kettő nélkül nem lehetne élni sem az Embernek sem egieb teremtet allatoknak ezen az Also Világon. (550. l.)

167. (Mulieres autem ad quinque plerumque pariunt — mondja Plutarchus.) — Immo decem, douodecim, viginti et amplius proles pariunt saepissime, non partu, sed successive. (555. l.) Hoc est falsum, nam plurimae mulieres decem, duodecim, imo viginti, viginti quinque et plures etiam fetus edidisse etiam meo tempore certissimum est et uno partu septem filios enixae sunt, uti contigit in familia Bocskaiana. (664. l.)

168. Miről mongiak azt a magiarok a hazug Ember felől.

Sokat et ez az Ember a Dóczi Szalonnájában,

mert Budán Mattjas kirali előtt egj Doczi Janos nevü nemes Ember azt mondotta hogj az ő kövér Disznainak egj egész Arasznyi Szalonnajok volt, a kirali oda küld a Házához, el hozatot a Szalonnájban (!) s hat csak két ujnji a kövérsége, azt a Szalonnat vas rostelyal be csinaltatvan a Budai Var kapujában fel szegeztek hogj minden Ember lathassa meg meli nagiot hazudot Dóczi János. (559. l.)

169. Miről szoktak a magiarok mondani,

Szegény a Legény nehezen idvezülhet,

mert mikor Tizedik Leo Pápa a mint más országokra ugj Magjar országra is maga Embereit ki küldötte hogj penzen akarmi fele bünöket a Papa indulgentiai szerint meg bocsanának annak a ki bővön fizethetet, egj szegeny Legény is oda menven kivanta, agianak neki is az ő bünei bocsanatya-ról Levelet, de nem adtanak, mert nem volt pénze, hogj fizessen, meg boszonkodván azt mondotta, látom a szegeny Legény nem idvezülhet mert nintsen penze hogj Levelet vasarolljon. (565. l.)

170. Miről mongiak a magiarok,

A nyomorusag mindenre meg tanitya az Embert,

mert egi özvegi Aszszony a Fiaat el küldi az erdőre Szekerrel fa hozni, mongia a Fia, en nem tudom a Szekeret meg rakni, az Anyja azt feleli, meny el Fiam a nyomoruság el jó az Erdőben meg tanit Szeker rakni, el megjen a Fia le vagja a fat s varja sokaig ha a nyomorusag el jó s meg tanitya, utollyára láttja hogj csak nem jó a nyomoruság, hozza fog maga s meg rakja Fával a Szekeret s haza viszi. (567—8. l.)

171. Miről mongiak a magiarok,

Egi nem kevés, Tiz nem sok,

mert giakran meg eset akinek tiz gjermekei voltak mind meg holtak, a kinek csak egj gjermeke volt eletben maradot. (569. l.)

172. Az en időmben Kendeffi Pal Feleségivel hat Lovon Hinton mikor utazna Vingardi Házához a mezőn szórnyú tempestas találja a menykő ugj meg üti a Hinto előtt való két első Lovat, hogj mind a Felajtar a nyereg a két első Háмок egjezersmind oda lesznek porra változnak, Ez attól eset hogj a Physicusok tanítása szerint némelyik menykő olljan nagj erejű hogj a mit meg üt akar Ember akar egiebet egy szempillantásban porra teszi es az akkori Szel mind el fuja. (588. l.)

173. Miről mongiak a magiarok,

Emeszszed meg mint Lisznyiusné a Lencset.

Lisznyius Istvánné uri Aszszony a Fejedelem Asztalánál Siros Lencset even, el csapja a siros Lencsē a Hasát, hogj fel kelnek az Asztaltól s ki megjen a Fejedelem Házából, az uton az utoljából szaporan hul ki a mit megh et volt. (591. l.)

174. Egj Remete Szent Embertől azt kerdi az őrdög, Hany merföld vagion az harmadik Égtől fogva Pokol fenekiig, azt feleli neki a remete Te tudod jobban nálamnál mert te vetettel le az Egből a Pokol fenekiig, akkor meg merhetted hány merföld az Egből a Pokol fenekiig. (598. l.)

175. Egj Udvarban Sokaig lako s meg venült Embertől azt kérlette egj Iffiu Ember, hogj tudot olyan Sok esztendeig udvari szolgálatban megh maradhatni, azt felelte Injurias patientia tolerando et pro illis gratias agendo. (606. l.)

176. Miről mongiak Nagj Ajtán a hazug Ember felől, *Sokat jartal a Gedőcz Mattjas kapuja előtt*, mert régen igen hazug Ember volt nagi Ajtán a kit Gedőcz Matyasnak hittanak. (612. l.)

177. *Miert hiják Fejervarat Gyula Fejervarnak.* Mert a masodszor Scythiabol ki jöt magyarok egyik Főkapitánya a kit Gyulanak (!) hittak ő epitette. (616. l.)

178. Miert hijak (!) Torjan feljul egi puszta varat *Balvanyos varanak*, mert a regi magjarok mikor Pogany Vallason voltanak akkor epitettek s ot balvanyoknak aldoztak hogj osztan keresztényekke lettek ugj nevezik Balvanyos Várnak. (618. l.)

179. Miert hijak *Fogarasnak* a Fogarasi varat es varost, mert mikor epitetek nem leven penz a mivel fizessenek a Munkasoknak Fabol csinaitak garasokat s azzal fizettek, az utan jo fele penzel mind vissza valtótak a Fagarasokat, azert neveztek Fagarasnak. (619. l.)

180. Miert hijak *Thordat Thordanak*, mert mikor a magjarok masodezor ki jöttek Scythiabol, egj Thorda nevü magjar Fő Hadi Tiszt ot telepedet meg a maga Sergivel s ő epitete azt a Varost. (619. l.)

181. Miert hijak *Gyergjo Szeket Gyergjonak*, mert mikor a magjarok Erdeljben meg telepedtek egi nehany közülök be menven arra a heljre ahol most Gyergjo Szek vagjon, meg szeretven a heljet mongiak az előttök jarojoknak a kit Györgjnek hittak, Györgj jo helj ez, it csak maragjunk meg, ot le is telepedtenek es Falukot epitetenek, innen Gyergjo azaz Györgj Jo. (619. l.)

Istae Annotationes Sunt inanes, nec Sunt dignae ut Plutarchi Libris annecterentur 698. (Nem a saját, hanem a Xylander megjegyzéseire érti.)

Pálffi Márton.